

ประวัติศาสตร์กตัญญู

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาครอบคลุมประวัติศาสตร์กตัญญูตั้งแต่สมัยโบราณ ก่อนที่กตัญญูจะมีตัวอักษรใช้ จนกระทั่งถึงสมัยเอโดะซึ่งเป็นยุคก่อนที่วัฒนธรรมตะวันตกจะเข้ามามีอิทธิพลต่อแวดวงวรรณกรรมกตัญญู ผู้เขียนได้ประมวลเนื้อหาที่สำคัญของวรรณคดีกตัญญูโบราณและได้นำตัวอย่างจากวรรณกรรมซึ่งคัดมาจากตอนที่สนุกหรือเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนกตัญญู เพื่อให้ผู้อ่านได้มีโอกาสอ่านต้นฉบับวรรณกรรมโบราณและเข้าใจลักษณะผลงานวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ รวมทั้งได้สรุปเรื่องย่อของวรรณกรรมที่สำคัญบางชิ้นเอาไว้ด้วย เป็นการปูความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิวัฒนาการและลักษณะวรรณกรรมกตัญญูในแต่ละยุคสมัยข้างต้น เหมาะสำหรับผู้เริ่มต้นศึกษาวรรณคดีกตัญญูและผู้สนใจวรรณคดีกตัญญูทั่วไป

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218-3269 โทรสาร 0-2218-3266
e-mail: cupress@chula.ac.th

www.ChulaPress.com Knowledge to All

สรรคุณคำวิชาการ สู้สังคม

0.85 kg CO₂eq/เล่ม

กระบวนการผลิตหนังสือเล่มนี้ช่วยลดโลกร้อน
ด้วยการลดปริมาณการใช้กระดาษ 100%

www.ChulaPress.com

ประวัติวรรณคดีกตัญญู...3

ISBN 978-974-03-3356-2

9 789740 333562

C112

1113000 140.00 บาท

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติวรรณคดีกตัญญู

อรรถยา สุวรรณระดา

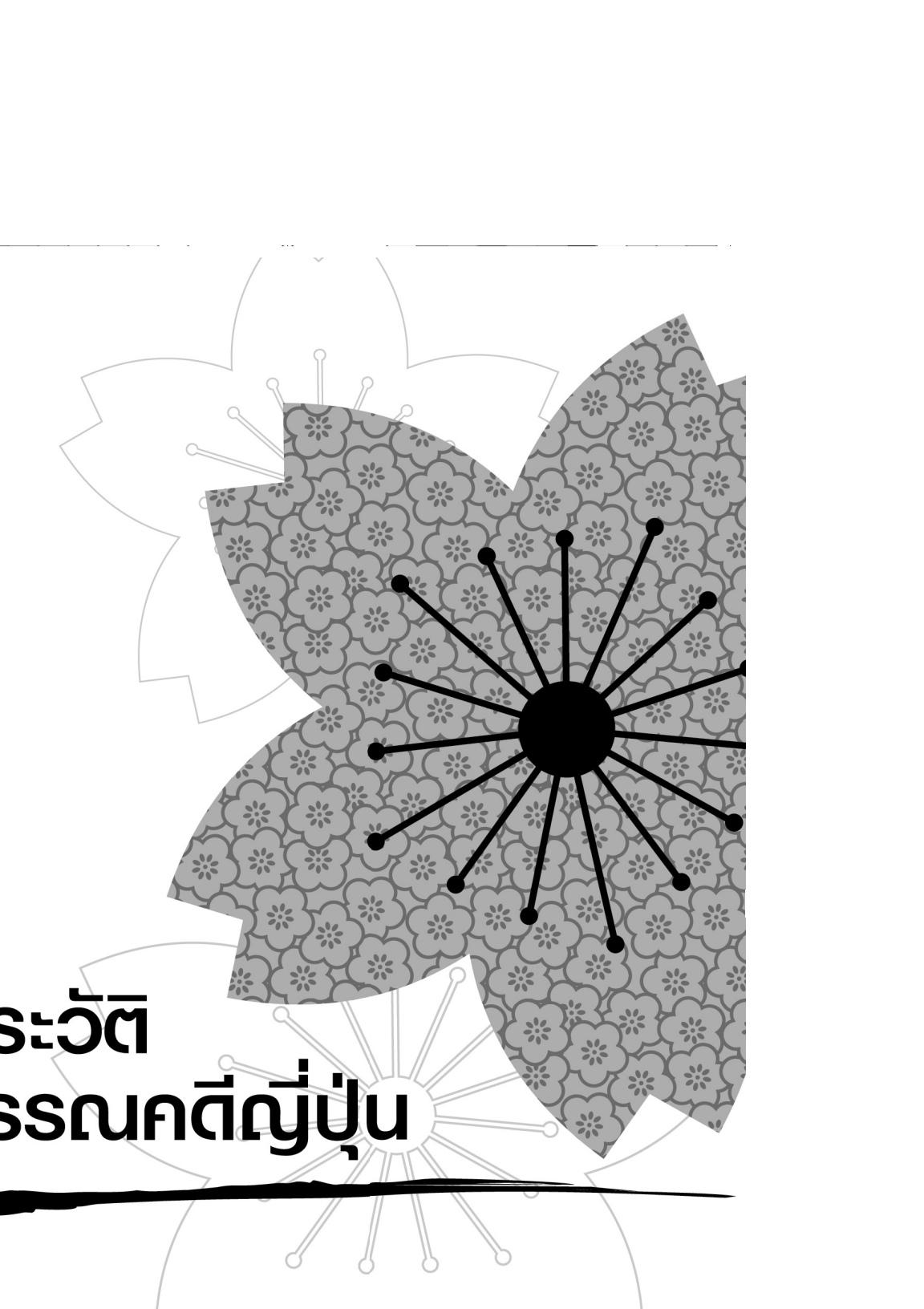
สพจ.
1503/3

ประวัติ วรรณคดีกตัญญู

พิมพ์ครั้งที่ 3

อรรถยา สุวรรณระดา

រដ្ឋ សភាជាតិ

ประวัติวรรณคดีญี่ปุ่น

อรรธยา สุวรรณระดา

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2562

140.-

อรรถยา สุวรรณระดา

ประวัติวรรณคดีญี่ปุ่น / อรรถยา สุวรรณระดา

1. วรรณคดีญี่ปุ่น -- ประวัติและวิจารณ์.

895.609

ISBN 978-974-03-3356-2

สปจ. 1503/3

สรสคุณคำวิชาการ, ผู้จัดพิมพ์

www.ChulaPress.com

Knowledge to All

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 2,000 เล่ม พ.ศ. 2554

พิมพ์ครั้งที่ 2 จำนวน 2,000 เล่ม พ.ศ. 2558 (ฉบับปรับปรุง)

พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2562

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้นต้องได้รับอนุญาต

เป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา ศาลาพระเกี้ยว โทร. 0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร. 0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.นเรศวร จ.พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

หัวหมาก โทร. 0-2374-1378 โทรสาร 0-2374-1377

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จ.นครราชสีมา โทร. 0-4492-2662-3

โทรสาร 0-4492-2664

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

และเครือข่าย

ร้านค้าติดต่อ แผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1375

กองบรรณาธิการ : ทัศนีย์ ผิวขำ

พิสูจน์อักษร : จุฑามาศ ตั้งจิตพิชัย

ออกแบบปกและรูปเล่ม : กัลยาภรณ์ เข้มทอง

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [6203-001] โทร. 0-2218-3562-3 โทรสาร 0-2218-3550

www.cuprint.chula.ac.th

คำนำ

พิมพ์ครั้งที่ 3

วรรณคดีญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยที่ยังไม่มีตัวหนังสือใช้ จนกระทั่งในสมัยนาราหรือราวศตวรรษที่ 8 ญี่ปุ่นเริ่มใช้ตัวอักษรจีน โดยขอยืมเพียงเสียงอ่านมาใช้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ จึงเกิดวรรณคดีลายลักษณ์อักษรขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อมาได้มีการประดิษฐ์ตัวอักษรญี่ปุ่นขึ้นในสมัยเฮอันทำให้วรรณคดีญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วและได้พัฒนารูปแบบจนมีลักษณะเฉพาะของตน มีการสืบทอดขนบทางวรรณกรรมตามแบบดั้งเดิมพร้อม ๆ กับการสร้างสรรค์วรรณกรรมในรูปแบบใหม่ ทำให้วรรณคดีญี่ปุ่นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามยุคสมัยและตามประเภทของวรรณคดี การศึกษาประวัติวรรณคดีเพื่อให้เข้าใจถึงวิวัฒนาการและภาพรวมของวรรณคดีในแต่ละยุคสมัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาครอบคลุมประวัติวรรณคดีญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยโบราณก่อนที่ญี่ปุ่นจะมีตัวอักษรใช้จนกระทั่งถึงสมัยเอโดะซึ่งเป็นยุคก่อนที่วัฒนธรรมตะวันตกจะเข้ามามีอิทธิพลต่อแวดวงวรรณกรรมญี่ปุ่น ผู้เขียนได้ประมวลเนื้อหาที่สำคัญของวรรณคดีญี่ปุ่นโบราณและได้นำตัวอย่างจากวรรณกรรมซึ่งตัดตอนมาจากตอนที่สนุกหรือเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนญี่ปุ่น โดยคัดเลือกมาจากตอนที่ปรากฏอยู่ในหนังสือคู่มือประวัติวรรณคดีญี่ปุ่นที่ใช้

ในการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของญี่ปุ่น และหนังสือรวมผลงานวรรณกรรมของญี่ปุ่นที่เป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการวรรณคดีโบราณของญี่ปุ่น เพื่อให้ผู้อ่านได้มีโอกาสอ่านชิ้นงานวรรณกรรมและเข้าใจลักษณะผลงานวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ นอกจากนี้ยังได้สรุปเรื่องย่อของวรรณกรรมที่สำคัญบางชิ้นเอาไว้ในภาคผนวกด้วย

ผู้เขียนรู้สึกยินดีที่หนังสือเล่มนี้ถูกนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวรรณคดีญี่ปุ่นในหลาย ๆ สถาบันการศึกษา และขอขอบคุณทุกท่านที่เห็นคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนยินดีน้อมรับความคิดเห็นจากทุกท่านเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีญี่ปุ่นโบราณซึ่งสามารถนำไปใช้วิเคราะห์วิจารณ์ในการศึกษาวรรณคดีระดับสูงต่อไป คุณความดีใด ๆ ที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้ขอมอบให้คุณจารย์ผู้อบรมสั่งสอนและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทำให้ผู้เขียนได้ใช้ประโยชน์จากความรู้นั้นมาจนถึงทุกวันนี้

อรรธยา สุวรรณระดา

มกราคม 2562

โครงสร้างและรูปแบบหนังสือ

เล่มนี้ได้จัดโครงสร้างและรูปแบบดังนี้

แบ่งยุคสมัยทางวรรณคดี แบ่งตามชื่อเรียกดังนี้

อักษรญี่ปุ่น	ตัวอักษรโรมaji	ชื่อแปลเป็นไทย
代 (大和—奈良)	Joudai (Yamato—Nara)	วรรณคดีสมัยยะมะโตะ—นารา
古 (平安)	Chuuko (Heian)	วรรณคดีสมัยเฮอัน
土 (鎌倉—室町)	Chuusei (Kamakura— Muromachi)	วรรณคดีสมัยคะมะคุระ— มูโระมะชิ
土 (江戸)	Kinsei (Edo)	วรรณคดีสมัยเอโดะ

ท

ให้คำอธิบายประกอบประวัติวิวัฒนาการของวรรณคดีแต่ละประเภท อีกทั้ง
จากวรรณกรรมเพื่อให้ผู้อ่านได้มีโอกาสอ่านตัววรรณกรรมจริงเพื่อช่วยให้เข้าใจ
ญี่ปุ่นลึกซึ้งยิ่งขึ้น

อย่างจากวรรณกรรม

ยกตัวอย่างบางส่วนจากวรรณกรรมโดยจะยกข้อความในส่วนที่เป็นภาษาญี่ปุ่น
ตามต้นฉบับวรรณกรรมก่อน แล้วจึงตามด้วยส่วนที่พิมพ์ด้วยตัวเอนซึ่งเป็นส่วน
แปลภาษาญี่ปุ่นปัจจุบัน จากนั้นจึงเป็นส่วนที่แปลเนื้อความเป็นภาษาไทยอย่างง่าย ๆ
ผู้เขียนได้คัดเลือกตัวอย่างวรรณกรรมจากหนังสือรวมผลงานวรรณกรรมของ

โอกาสอ่านต้นฉบับวรรณกรรมถึงแม้จะเป็นเพียงแค่บางส่วนก็จะช่วยให้ผู้อ่าน
ลักษณะของวรรณกรรมชิ้นนั้นและเข้าถึงอรรถรสของวรรณกรรมได้ไม่มากนักน้อย

ผนวก

ภาคผนวก 1 เป็นบทอธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นโบราณ เพื่อให้
เข้าใจวิธีอ่านและลักษณะทั่วไปของภาษาญี่ปุ่นโบราณโดยสังเขป

ส่วนในภาคผนวก 2 นั้นได้สรุปเนื้อเรื่องอย่างย่อของวรรณกรรมที่สำคัญบางชิ้น
สำหรับวรรณกรรมที่ประกอบไปด้วยเรื่องสั้นหลาย ๆ เรื่องหรือแบ่งเป็นตอน ๆ
ขอหาไม่ใช้เรื่องเดียวกันนั้น จะสรุปเรื่องย่อเฉพาะของตอนที่สำคัญบางตอนมา
เท่านั้น

ถอดอักษรภาษาญี่ปุ่น

หนังสือเล่มนี้ใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขา
ภาษาญี่ปุ่น (ผศ. ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ, ผศ.สุชาติ สัตยพงศ์, รศ. ดร.เสาวลักษณ์
ศรีไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผศ. ดร.สุตาพร ลักษณะียนาวิน) และ
อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผศ.ดุสิตพร ชำนิโรคานนท์) แห่งคณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัย กำหนดการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรโรมัน
ระมะจิ) เป็นอักษรไทยซึ่งขออธิบายโดยสังเขปดังนี้

สระ	
อักษรโรมะจิ (สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)	อักษรไทย
a, ā	อะ, อา
i, ī	อิ, อี
u, ū	อุ, อู
e, ē	เอะ, เอ
o, ō	โอะ, โอ
-ya, -yā	เอียะ, เอีย
-yu, -yū	อิว, อีว
-yo, -yō	เอียว, เอี่ยว
พยัญชนะ	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
p เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	พ ป
b	บ
m	ม
f	ฟ
w	ว
t เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ท ต

พยัญชนะ (ต่อ)	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
ch	ช
d	ด
n	น
n (ที่เป็นพยัญชนะก่อกพยางค์ ทำหน้าที่คล้ายตัวสะกด) เมื่อเกิดหน้า p, b, m เมื่อเกิดหน้า k, g, w เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ม ง น
n' (ทำหน้าที่เป็นตัวสะกด และตามด้วยสระ)	น
s	ซ
*sh	ฌ
*z	ส
j	จ
r	ร
y	ย
k เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ค ก
g เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ก ง
h	ฮ

สารบัญ

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 3

สารบัญ

บทนำ

1

บทที่ 1 วรรณคดีสมัยยะมะโตะ-นารุ

7

วรรณกรรมประเภทที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าและตำนานต่าง ๆ

8

วรรณกรรมประเภทบทเพลง กลอนญี่ปุ่น และกลอนแบบจีน

23

สรุปรายชื่อวรรณกรรมและเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณ

จนถึงสมัยยะมะโตะ-นารุ

35

บทที่ 2 วรรณคดีสมัยเฮอัน

37

วรรณกรรมประเภทกลอนแบบจีน กลอนญี่ปุ่น และบทเพลง

38

วรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า

53

วรรณกรรมประเภทนิยายประวัติศาสตร์

71

วรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมา

77

วรรณกรรมประเภทบันทึก

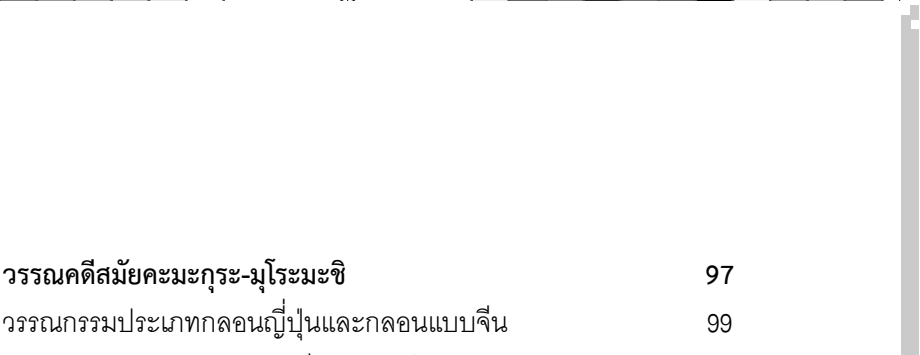
79

วรรณกรรมประเภทความเรียง

92

สรุปรายชื่อวรรณกรรมและเหตุการณ์สำคัญในสมัยเฮอัน

96

วรรณคดีสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	97
วรรณกรรมประเภทกลอนแปดและกลอนแสบจีน	99
วรรณกรรมประเภทนิยายรักเลียนแบบเก็นจิโมะโนะงะตะริ	112
วรรณกรรมประเภทนิยายประวัติศาสตร์	113
วรรณกรรมประเภทนิยายสงคราม	115
วรรณกรรมประเภทนิทานเรื่องเล่าที่สืบต่อกันมา	123
วรรณกรรมประเภทความเรียง	127
วรรณกรรมประเภทบันทึก	134
วรรณกรรมประเภทละครโนและเคียวเงิน	137
สรุปรายชื่อวรรณกรรมและเหตุการณ์สำคัญ	
ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	142

วรรณคดีสมัยเอโดะ	143
วรรณกรรมประเภทนวนิยาย	144
วรรณกรรมประเภทบทกลอนไฮกุ เซ็นริว และเคียวกะ	158
การศึกษาวรรณกรรมแห่งชาติและลัทธิซังจื๊อ	167
วรรณกรรมประเภทละครโจรสลัดและคะบุกิ	171
สรุปรายชื่อวรรณกรรมและเหตุการณ์สำคัญในสมัยเอโดะ	175

	177
ภาค 2	181
บทนำ	181

บทนำ

เมื่อประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาล¹ ชาวญี่ปุ่นได้เริ่มรู้จักวิธีการเพาะปลูกและ
จัดการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยกันทำไร่ทำนา ทำให้เกิดวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มของตนขึ้น
เล็ก ๆ เหล่านี้ได้มีการรวมกลุ่มกันจนกลายเป็นกลุ่มชนขนาดใหญ่ขึ้น และได้
กลายเป็นกลุ่มชาวเมืองต่าง ๆ คนญี่ปุ่นโบราณเชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับของ
จิต มีการบวงสรวงบูชาเทพเพื่อขอให้ช่วยดลบันดาลให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดม
เกื้อหนุน บทสวดที่ใช้ในพิธีบวงสรวงเหล่านี้ต่างกับภาษาพูดทั่วไปโดยจะมีท่วงทำนอง
ยาวช้า และใช้สวดประกอบกับเครื่องดนตรีและการรำรำ ต่อมาบทสวดเหล่านี้ได้
กลายเป็นตำนานเทพและบทเพลงต่าง ๆ กล่าวได้ว่า บทสวดเหล่านี้เองที่เป็น
ต้นของวรรณคดีญี่ปุ่น

ในราวศตวรรษที่ 5 ญี่ปุ่นรับตัวอักษรจีนเข้ามาใช้และต่อมาราวต้นศตวรรษที่ 7
ส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน ทำให้ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจีน
อย่างมาก จนกระทั่งราวต้นศตวรรษที่ 8 ได้มีการย้ายเมืองหลวงมายังเมืองนารา

รวบรวมตำนานเทพเพื่อบันทึกไว้ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมของชาติโดยมี
ประสงค์เพื่อให้ชนในชาติมีความคิดความเชื่อที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน วรรณกรรม
กยลักษณะอักษรจีนแรกได้แก่โกะจิกิ (古事記) ส่วนทางด้านบทเพลงนั้นได้มี
บทรูปแบบฉันทลักษณ์และพัฒนาไปเป็นกลอนญี่ปุ่นหรือกลอนวะกะ
และได้มีการรวบรวมทำเป็นหนังสือรวมกลอนขึ้นได้แก่มันโยชู (万葉集) ซึ่ง
คือรวมกลอนวะกะเล่มแรกของญี่ปุ่น

ใน ค.ศ. 794 ได้มีการย้ายเมืองหลวงมายังเมืองเกียวโต ญี่ปุ่นได้ก้าวเข้าสู่สมัย
เฮอัน (平安時代) ยุคนี้เป็นยุคที่วรรณกรรมในราชสำนักเฟื่องฟู ในช่วงแรกของสมัย
พัฒนาธรรมจिनและการแต่งกลอนแบบจีนยังคงได้รับความนิยมเป็นอย่างมากสืบต่อ
สมัยนารา แต่เมื่อเข้าสู่ครึ่งหลังของศตวรรษที่ 9 มีการประดิษฐ์ตัวอักษรคันนะ
ทั้งญี่ปุ่นได้ยกเลิกการส่งทูตไปยังจีน วรรณคดีญี่ปุ่นจึงมีลักษณะเฉพาะของตนเอง
การมีตัวอักษรเป็นของตนเองทำให้สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่าง
ว่าการใช้ภาษาจีน ทำให้วรรณคดีญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วและเกิด
รูปแบบประเภทต่าง ๆ ขึ้นในยุคนี้ วรรณกรรมเรื่องเก็นจิโมะโนะเงะตะริ (源氏物語)
วรรณกรรมชิ้นเอกของญี่ปุ่นก็เขียนขึ้นมาในยุคนี้ สมัยเฮอันนับเป็นยุคทองของ
วรรณกรรมในราชสำนักและยังเป็นยุคทองของนักเขียนสตรีอีกด้วย

นับตั้งแต่ช่วงปลายสมัยเฮอันเป็นต้นมาจนถึงสมัยคะมะกุระ-มูโระมะชิ (ค.ศ.
1333-1603) พวกชนชั้นนักรบได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง
ที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่และเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหลายครั้ง อีกทั้งอำนาจ
เมืองถูกเปลี่ยนมือไปมา ทำให้ผู้คนต่างตระหนักถึงความเป็นอนิจจังของชีวิตซึ่งมี

แก้ววรรณกรรมประเภทนิยายสงคราม (軍記物語) ส่วนทางด้านกลอนญี่ปุ่นนั้น
เรียงะ (連歌) ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ทางด้านการละครก็มี
นาเกิดเป็นละครโนและละครเคียวเงินขึ้นมาในช่วงสมัยมูโรมะชิ
เมื่อก้าวเข้าสู่สมัยเอโดะ (ค.ศ. 1603-1867) บ้านเมืองกลับคืนสู่ความสงบสุข
ที่มีบทบาทสำคัญในยุคนี้กลายเป็นพวกพ่อค้าและชนชั้นกลาง เริ่มมีการพิมพ์จึง
เขียนแพร่กระจายออกไปสู่ผู้อ่านได้ในวงกว้าง เกิดอาชีพนักเขียนวรรณกรรมขึ้น
รวมประเภทนวนิยายในแนวรัก ๆ ใคร่ ๆ ของพวกชนชั้นพ่อค้าเป็นที่นิยมมาก
ด้านกลอนญี่ปุ่นนั้นกลอนเรียงะได้พัฒนาไปเป็นกลอนไฮโก (俳諧) หรือที่รู้จักกันดี
ปัจจุบันว่า กลอนไฮกุ (俳句) ส่วนทางด้านละครนั้นเกิดละครคะบุกิ (歌舞伎)
ครุ่นโจริ (浄瑠璃) นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่เป็นหนังสือวิเคราะห์วรรณคดี
โดยกลุ่มนักวิชาการที่ศึกษาวรรณกรรมแห่งชาติที่เขียนขึ้นมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์
รวมญี่ปุ่นโบราณด้วย
หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาครอบคลุมวรรณคดีญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยโบราณก่อนที่จะมี
ใช้จนกระทั่งถึงสมัยเอโดะซึ่งเป็นยุคก่อนที่วัฒนธรรมตะวันตกจะเข้ามามีอิทธิพล
วงวรรณกรรมญี่ปุ่น เป็นการปูความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ
ญี่ปุ่นและลักษณะของวรรณกรรมญี่ปุ่นในแต่ละยุคสมัยข้างต้น อันจะเป็น
ช่วยให้เข้าใจวิวัฒนาการวรรณคดีญี่ปุ่นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและ
วิจารณ์วรรณคดีญี่ปุ่นในขั้นสูงต่อไป

ผลงานวรรณกรรมที่สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยเอโดะ

ยุคโบราณเรื่อยมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 5 – ยุควรรณคดีปากเปล่าหรือมุขปาฐะ
ศตวรรษที่ 5 – ญี่ปุ่นรับตัวอักษรจีนมาใช้

ค.ศ. 712 – โคะจิกิ (古事記) วรรณกรรมลายลักษณ์อักษรเล่มแรกของญี่ปุ่น

ค.ศ. 759 – มัณโณชู (万葉集) หนังสือรวมกลอนญี่ปุ่นเล่มแรก

ศตวรรษที่ 9 – กำเนิดตัวอักษรฮิระงานะ (ひらがな) และคะตะกะนะ (カタカナ)

ปลายศตวรรษที่ 9 – ทะเกะโตะริโมะโนะงะตะริ (竹取物語) วรรณกรรมนิทาน
(作り物語) เรื่องแรกของญี่ปุ่น

กลางศตวรรษที่ 10 – อิเซโมะโนะงะตะริ (伊勢物語) วรรณกรรมนิยายร้อยแก้ว

ผสมร้อยกรอง (歌物語) เรื่องแรกของญี่ปุ่น

ค.ศ. 905 – โคะกิงวะกะชู (古今和歌集) หนังสือรวมกลอนญี่ปุ่นที่จักรพรรดิ
ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมขึ้นเล่มแรก

ค.ศ. 935 – โทะซะนิกกิ (土佐日記) วรรณกรรมประเภทบันทึกเล่มแรกของญี่ปุ่น

ค.ศ. 974 – คะเงะโรนิกกิ (蜻蛉日記) วรรณกรรมประเภทบันทึกเล่มแรกที่เขียน
ขึ้นโดยสตรี

ค.ศ. 1001 – มะกุระโนะโซชิ (枕草子) วรรณกรรมประเภทความเรียง (隨筆)
เล่มแรก

ค.ศ. 1008 – เก็นจิโมะโนะงะตะริ (源氏物語) วรรณกรรมนิยายรักเรื่องยาว
ที่มีชื่อเสียงที่สุดของญี่ปุ่น

ค.ศ. 1120 – คนจะกุโมะโนะงะตะริชู (今昔物語集) หนังสือรวมนิทานพื้นบ้าน

ค.ศ. 1205 – มิงโกะกิงวะกะฌู (新古今和歌集) 1 ใน 3 หนังสือรวมกลอน
ญี่ปุ่นที่สำคัญ

ค.ศ. 1212 – โฮโจกิ (方丈記) 1 ใน 3 วรรณกรรมประเภทความเรียงที่โดดเด่น
ของญี่ปุ่น

ศตวรรษที่ 13-14 – เฮอิเกะโมะโนะงะตะริ (平家物語) วรรณกรรมประเภท
นิยายสงครามเรื่องเยี่ยมของญี่ปุ่น

ค.ศ. 1331 – ทซุระสุเรงุซะ (徒然草) 1 ใน 3 วรรณกรรมประเภทความเรียง
ที่โดดเด่นของญี่ปุ่น

ค.ศ. 1408 – ฟุมิกะเด็น (風姿花伝) ตำราทฤษฎีพื้นฐานละครโน

ค.ศ. 1682 – โคโอะเกอิชิตะอิโอะโตะโกะ (好色一代男) นวนิยายประเภท
อุกิโยะโสฌิ (浮世草子) เล่มแรก เป็นเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ในสังคมชั้นพ่อค้า
ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์

ค.ศ. 1694 – โอะกุโนะโอะโซะมิชิ (奥の細道) บันทึกการเดินทางของกวีเอก
มะทซุโอะบะโมะ (松尾芭蕉)

ค.ศ. 1703 – โซะเนะซะกิฌินจู (曾根崎心中) บทละครหุ่นโจรริที่มีชื่อเสียงของ
ชิกะมะทซุมนสะเอะมอน (近松門左衛門)

ค.ศ. 1776 – อุกะทซุโมะโนะงะตะริ (雨月物語) หนังสือรวมเรื่องราวแปลก
ประหลาดลึกลับของอุเอะดะ อะกินะริ (上田秋成)

ค.ศ. 1814 – นันโซซะโตะมิฮิกันเด็น (南総里見八犬伝) นิยายอิงประวัติศาสตร์
กล่าวถึงวีรกรรมนักรบ 8 คนที่ช่วยให้ตระกูลซะโตะมิตอดพ้นจากศัตรู

วรรณคดีสมัยยะมะโตะ-นารา (上代文学)

ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกที่วรรณคดีได้ถือกำเนิดขึ้นจนกระทั่งญี่ปุ่นได้ย้ายเมืองหลวงมาอยู่ใน ค.ศ. 794 จัดเป็นยุคสมัยโจะเออิ (上代) ชาวญี่ปุ่นในสมัยโบราณใช้ชีวิตเรียบง่ายพึ่งพาปลุก ชีวิตผูกพันกับธรรมชาติมากจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติ เช่น เทพแห่งภูเขา ทะเล แม่น้ำ และมีพิธีบวงสรวงบูชาเพื่อขอให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ มีการร้องเพลงร่ายรำเพื่อบูชาเทพและร้องเพลงให้กำลังใจกันในการทำไร่ไถนา นอกจากนี้ยังมีการเล่าเรื่องแปลกๆ ตำนานมหัศจรรย์ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของวรรณคดีที่เรียบง่ายในยุคเริ่มแรกนี้จึงจัดได้ว่าเป็นวรรณคดีปากเปล่าหรือวรรณคดีมุขปาฐะ (口伝文学)

ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นได้รวมศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองอยู่ที่เมืองยะมะโตะ (เกียวโตในปัจจุบัน) ญี่ปุ่นได้นำตัวอักษรจีนเข้ามาใช้ มีการจดบันทึกเรื่องราวทาง

อักษร (記載文学) ขึ้นเป็นขึ้นแรกได้แก่โคะจิกิ (古事記) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ
เทพเจ้าและโลกมนุษย์ ส่วนบทเพลงที่มีกร้องกันในเทศกาลต่าง ๆ ก็ได้พัฒนา
เพลงพื้นบ้าน (歌謡) ซึ่งบางบทเพลงก็ได้ถูกบันทึกไว้ในโคะจิกิด้วย เพลงพื้นบ้าน
ได้พัฒนาต่อมาเป็นกลอนวะกะหรือกลอนญี่ปุ่น (和歌) หลังจากโคะจิกิแล้วก็มี
วรรณชิ้นอื่นเกิดขึ้นตามมา เช่น นิฮนโนะกิ (日本書紀) ฟุโตะกิ (風土記) จนกระทั่ง
ของสมัยนาราได้มีการรวบรวมบทกลอนญี่ปุ่นบันทึกเอาไว้เป็นครั้งแรกในหนังสือ
กลอนมันโยอู (万葉集)

ประเภทที่เกี่ยวกับเทพเจ้าและตำนานต่าง ๆ (神話・伝説)

โคะจิกิ (古事記)

หนังสือบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น รวบรวมขึ้นโดย
ซุอิชิของจักรพรรดิเท็มมุ (天武天皇)¹ ที่ทรงมีพระราชดำริว่าสมควรรวบรวม
เกี่ยวกับราชวงศ์รวมทั้งเทพนิยายและตำนานต่าง ๆ เอาไว้เพื่อให้ชนในชาติมี
ศาสตร์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงโปรดเกล้าฯ ให้นักเล่านิทานชื่อว่า ฮิเอะตะ
อะระ (稗田阿礼)² ท่องจำเรื่องราวต่าง ๆ เอาไว้ ต่อมาในสมัยจักรพรรดินี

จักรพรรดิองค์ที่ 40 ของญี่ปุ่น ครองราชย์ช่วง ค.ศ. 673-686 จักรพรรดิเท็มมุทรงเป็นพระอนุชา
จักรพรรดิเท็นจิ (天智天皇) หลังจักรพรรดิเท็นจิสวรรคต ใน ค.ศ. 672 เจ้าชายโอโอะมะ (大海人
เดิมของจักรพรรดิเท็มมุ) ได้แย่งชิงบัลลังก์กับเจ้าชายโอโตะโมะ (大友) พระราชโอรสของ
จักรพรรดิเท็นจิและเป็นฝ่ายชนะได้ขึ้นครองบัลลังก์เป็นจักรพรรดิเท็มมุ ความวุ่นวายทางการเมือง
ค.ศ. 672 เรียกว่า จินฉิน โนะ รัน (壬申の乱)